

Eğitici gözüyle patoloji uzmanlık eğitimi: Anket sonuçları

Resident training in pathology: Results of questionnaires

İpek Işık GÖNÜL*, Gülçin ALTINOK, Murat ALPER, Ata Türker ARIKÖK, Banu BİLEZİKÇİ, Özge HAN, Çiğdem IRKKAN, Aydan KILIÇARSLAN, Ayhan ÖZCAN, Elif ÖZER, Berna SAVAS, Sibel ORHUN YAVUZ

*Eğitici temsilcileri adına sunum yapıp, yazıyı kaleme alan patoloji uzmanı

Gazi Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, S.B. Dışkapı Yıldırım Beyazıt Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Başkent Üniversitesi, S.B. Ankara Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi, S.B. Onkoloji Eğitim ve Araştırma Hastanesi, S.B. Atatürk Eğitim ve Araştırma Hastanesi, GATA, S.B. Ankara Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Ankara Üniversitesi, ANKARA

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, patolojide asistan eğitimini eğitmen gözü ile tartışmak ve sorunları ortaya koymaktır. Bu amaçla, 4 Üniversite, 5 Eğitim hastanesi ve Gülhane Askeri Tıp Akademisi'nin asistan eğitiminden sorumlu temsilcileri bir araya gelerek, kurumların hizmet kapasitelerini ve bu kurumlarda çalışan eğitmenlerin asistan eğitimi konusundaki düşüncelerini ortaya koymak için 2 tip anket formu düzenlenmiştir.

Anket sonuçlarına göre, öğretim elemanı, biyopsi ve sitoloji sayılarının genel olarak tüm kurumlar için yeterli olduğu görülmüştür. Tüm kurumların, histokimya ve immünohistokimyasal incelemeleri yapabildiği, ancak immünoflöresan incelemenin sadece bir eğitim hastanesinde uygulandığı saptanmıştır. İki Eğitim hastanesinde asistan yetki ve sorumluluğunun anlatıldığı yazılı görev tanımlamasına ait herhangi bir dokümanın bulunmaması çarpıcı bulunmuştur. Dikkat çekici sonuçlardan bir diğeri, eğitmenlerin asistanın görev tanımı ve kendilerinin asistan eğitimindeki sorumluluklarına dair oldukça heterojen cevaplar vermiş olmasıdır. Eğitimin makroskopi eğitimine ayırdığı süre, eğitmenler tarafından %58 gibi yüksek bir oranda yetersiz görülmüştür. Ayrıca, asistan ve eğiticiler hakkındaki yazılı geri bildirim uygulaması sadece 2 üniversitede mevcut iken, katılımcılar sırasıyla %95.4 ve %93.8 oranlarında bu bildirimlerin tüm kurumlar için uygulanması gerekliliğine inandıklarını belirtmişlerdir.

Anahtar sözcükler: Üniversite, devlet hastanesi, asistan görev tanımı

ABSTRACT

The aim of this study is to discuss the training of pathology residents from the points of view of themselves and their tutors and reveal the problems.

For this purpose, representatives of 4 Universities, 5 State hospitals and Gülhane Military Medical Academy have prepared 2 types of questionnaires in order to the serving capacities of their institutions and the opinions of the tutors working in that departments on training of pathology residents.

According to the results, the number of biopsy and cytological materials together with number of faculty is sufficient for all institutions. Both histochemistry and immunohistochemistry have been applied in all institutions. However, only one state hospital has been performing immunofluorescence technique. It is noticeable to see 2 state hospitals do not have any documents on written job description, which summarizes the authority and responsibility of the pathology residents. Another significant conclusion is that the answers of the tutors for the assistant's job description and their responsibility in the training process are very heterogeneous. Time spent for gross examination by tutors was found to be insufficient by 58% of themselves. Although "written feedbacks for residents and tutors" is only being applied in 2 Universities, the majority of the tutors who have participated in the questionnaire have agreed upon the necessity of them for all institutions (95.4% and 93.8%, respectively).

Key words: University, state hospital, resident job description

Alındığı Tarih: 12.02.2008

Kabul Tarihi: 22.02.2008

Yazışma adresi: Yrd. Doç. Dr. İpek Işık Gönül
Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Patoloji Anabilim Dalı, Ankara

GİRİŞ

Türkiye çapında patolojide asistan eğitimi veren kurumlar arasında standart bir eğitim programı bulunmamaktadır. Asistanların eğitim süreleri boyunca, mesleki yeterlilik açısından değerlendirilme kriterleri de subjektif olup, kurumdaki kuruma farklılık göstermektedir. Kurumsal farklılıkların ötesinde her kurumun kendi içinde hem eğitici hem de asistan açısından eğitim standardizasyonunu engelleyen faktörler bulunmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, Ankara'da patoloji uzmanlık eğitimi veren on kurumun eğitim alt

yapısını ve eğiticilerin eğitime bakış açılarını, anket çalışması ile ortaya koymaktır.

GEREÇ ve YÖNTEM

Ankara ili sınırları içerisinde, patolojide uzmanlık eğitimi veren 4 Üniversite, 5 Eğitim hastanesi ve Gülhane Askeri Tıp Akademisi'nin asistan eğitiminden sorumlu temsilcileri bir araya gelerek, kurumların hizmet kapasitelerini ve bu kurumlarda çalışan eğitmenlerin asistan eğitimi konusundaki düşüncelerini ortaya koymak için 2 tip anket formu düzenlemişlerdir (anket formu 1 ve anket formu 2). Anket sonuçları bu

Anket formu 1. Eğitim kurumlarının alt yapı ve eğitim programlarını belirleme anketi.

-
1. Bölümünüzde kaç adet asistan bulunmaktadır?
    - a) <2
    - b) 2-4 arası
    - c) 5-7 arası
    - d) 8 ve üzeri
  2. Bölümünüzde kaç adet eğitmen bulunmaktadır?

Profesör	: ....
Doçent	: ....
Yrd. Doç.	: ....
Uzman	: ....
  3. Bölümünüzde yıllık sitoloji ve biyopsi sayısı kaçtır?
  4. Eğitim için ayrılan haftalık ders saati sayısı kaçtır?

Olgu Sunumu	: ....
Ders	: ....
Seminer	: ....
Makale Sunumu	: ....
Klinikopatolojik toplantı	: ....
  5. Günlük, haftalık ve yıllık ders programının var olup olmadığını işaretleyiniz.

Var	Yok
Günlük	....
Haftalık	....
Yıllık	....
  6. Günlük ortalama fazla çalışma saati (fazla mesai) sayısı kaçtır?
    - a) 1
    - b) 2
    - c) 3
    - d) 4 ve üzeri
  7. Uzmanlık öğrencisi ve eğitici yazılı geri bildirimini

Var
Yok
  8. Eğitici yazılı geri bildirimini

Var
Yok
  9. Güncel literatür takibi amacı ile kullanabileceğiniz veritabanı veya ücretsiz kullanım hakkına sahip bir kütüphane üyeliğiniz bulunuyor mu?
  10. Histokimya, immünohistokimya, elektron mikroskopi ve moleküler çalışma yapıyor mu?
  11. Patoloji asistan eğitiminize ilişkin aşağıdaki başlıkları içeren bir eğitim programınız var mı?

Amaç ve öğrenim hedefleri
Eğitim planı
Eğitim olanakları
Standart eğitim programı
  12. Her yıl güncellenen Asistan Kişisel Eğitim Dosyanız bulunmakta mıdır?
  13. Kurumunuzda asistan eğitim programları ile ilgilenen bir birim var mıdır?
-

Anket formu 2. Eğiticilerin patoloji uzmanlık eğitimine bakış açıları anketi.

Yaş:
Cinsiyet:
Hizmet Süresi:
Varsa akademik ünvan:
Sizce asistanın görev tanımı nedir?
Asistan eğitimindeki sorumluluğunuzun ne olduğunu düşünüyorsunuz?
Eğitime ayırdığınız zaman yeterli mi?
Evet Hayır
Mikroskop Makroskopi Yapılandırılmış eğitim
Kurumunuzda eksik olduğunu düşündüğünüz alan veya alanlar ile ilgili rotasyona sıcak bakıyor musunuz?
Evet Hayır
Asistan sınavının gerekliliğine inanıyor musunuz?
Evet Hayır
Araştırma yapmak asistan eğitimi için zorunluluk mudur?
Evet Hayır
Asistan eğitiminde asistan geri bildirimine inanıyor musunuz?
Evet Hayır
Asistan eğitiminde eğitici geri bildirimine inanıyor musunuz?
Evet Hayır

yazıda bulgularda sunulmuştur. Anket sonuçlarının ayrıca tartışması bu derginin bir diğer makalesinde de tartışılmaktadır.

BULGULAR

Anket sonuçlarından elde edilen verilere göre, 4 üniversite hastanesinde toplam 22 profesör, 12 doçent, 5 yardımcı doçent ve 8 uzman çalışmakta iken, 5 eğitim hastanesinde 8 şef, 5 şef yardımcısı, 8 başasistan ve 25 uzmanın görev yaptığı belirlendi. Şef kadrosunda görev yapanların, 2'si profesör, 5'i doçent idi. Gülhane Askeri Tıp Akademisi'nde (GATA), 2 profesör, 4 doçent, 2 yardımcı doçent ve 3 uzman çalışmakta idi.

Asistan sayılarına bakıldığında, 4 üniversite hastanesinin 3'ünde 5-7 arası, birinde sekizden fazla, eğitim hastanelerinin ikisinde 8 den fazla, ikisinde 5-7 arası asistanın görev yaptığı saptandı. GATA'daki asistan sayısı 2-4 arasında idi. Bu rakamlardan elde edilen ortalamalara bakıldığında, asistan başına düşen ortalama eğitici sayısı üniversiteler için 1-2.6, eğitim hastaneleri için 0.8-2.4, GATA için 2.7-5.5 arasında bulundu.

Tablo 1'de ayrıntılı olarak verilen kurumların biyopsi ve sitoloji sayıları, kurumların asistan sayısı ile karşılaştırılarak, üniversiteler, eğitim hastaneleri ve GATA için bir asistanın

yıllık incelediği ortalama vaka sayıları hesaplandı (Tablo 2).

Kurumlarda eğitim için ayrılan süreler bakıldığında, üniversitelerde makale, olgu sunumu, ders ve seminerler için ayrılan asgari sürenin ayda 4 saat, azami sürenin ise ayda 17 saat olduğu görüldü. Bu süreler eğitim hastaneleri için sırası ile ayda 2 saat ve ayda 7 saat idi. Klinikopatolojik toplantıların da benzer şekilde üniversitelerde eğitim hastanelerine göre daha fazla yapıldığı dikkati çekti; üniversitelerde haftada asgari 12 saat, azami 24 saat, eğitim hastanelerinde ayda asgari 1 saat, azami 12 saat.

Tüm üniversitelerin ve eğitim hastanelerinden ikisinin, asistan eğitiminde uyguladıkları günlük, haftalık ve yıllık ders programları olduğu görüldü. Eğitim hastanelerinin sadece birinde böyle bir düzenlemenin olmadığı dikkat çekici idi. Bir eğitim hastanesinde yıllık programın olduğu görüldü. GATA'nın haftalık ve yıllık ders programı olduğu tespit edildi.

Çalışmaya katılan tüm kurumlarda histokimyasal ve immünohistokimyasal incelemelerin yapılabildiği görüldü. Buna karşın immünoflöresan inceleme üniversiteler ve GATA hariç sadece bir eğitim hastanesinde uygulanmakta idi. İmmünoflöresan boyama tekniğini kullanmayan bir eğitim hastanesinin SISH tekniğini kullandığı belirlendi. Tüm üniversitelerde elektron mik-

Tablo 1. Eğitim kurumlarının yıllık biyopsi ve sitoloji materyali ve asistan sayıları.

Üniversite hastaneleri		Eğitim hastaneleri		GATA	
Biyopsi	Sitoloji	Biyopsi	Sitoloji	Biyopsi	Sitoloji
23.500	13.200	13.000	12.000	16.000-17.000	12.000-13.000
20.000	15.000	22.000	8000		
10.000	6500	18.000	15.000		
22.000	12.500	15.000	7000		
		14.000	6000		
Asistan sayıları	>8	Asistan sayıları	5-7	Asistan sayıları	2-4
	5-7		5-7		
	5-7		>8		
	5-7		>8		

Tablo 2. Kurumlarda çalışan asistanların incelediği yıllık ortalama olgu sayıları.

	Üniversite hastaneleri	Eğitim hastaneleri	GATA
Biyopsi / asist sayısı / yıl	2350-4400	1850-2800	4125-8250
Sitoloji / asist sayısı / yıl	929-3000	770-2400	3125-6250

Tablo 3. Eğiticiler açısından "asistanların görev tanımları".

- Özveri ile çalışma
- Makroskopik değerlendirme yapma
- Mikroskopik tarif yapabilme, ön tanı değerlendirebilme, uygun boya isteyebilme, kitaplardan uygun yerleri okuyabilme
- Rutin işleyle öğrenebildiğini öğrenme
- Rutin işleyle katılma
- Makale, seminer sunma
- Teorik bilgi edinme
- Yenilikleri ve güncel patoloji bilgilerini takip etme
- Branşı ile ilgili bölüm dışı toplantılara (kongre, sempozyum, kurs vs vs) katılma
- Hastaların eksik bilgilerini klinik ile iletişim kurarak öğrenme
- Ulusal ve uluslararası kongre ve sempozyumlarda sunum yapma
- Bilimsel bir çalışma planlama, uygulama ve yazım aşamasında bulunma
- Kendinden sonra gelenlerin eğitimi ile ilgilenme
- Hocalarının verdiği tüm görevleri yapma
- Bulunduğu kurum ve ortam şartlarına uyum sağlama
- Rutin laboratuvar tekniklerini uygulama (doku takibi, blokama, gömme, kesit alma, boyama, immünohistokimyasal boyama ve histokimyasal boyama)
- Bilimsel ve eğitim çalışmalarında öğretim üyelerine yardım etme
- Rutin işleyle insiyatif kullanarak işleyle değiştirmeye çalışmama
- Otopsi yapma ve rapor hazırlama
- "Frozen" kesme, boyama ve ön tanı verme
- Tıp öğrencilerine laboratuvar dersi verme
- Klinikopatolojik toplantı sunma
- İngilizce ve Türkçe makale yazm

roskopi ünitesi ile birlikte moleküler çalışmaların yapıldığı belirlenmiş olmasına karşın, eğitim hastanelerinin hiçbirinde elektron mikroskopik inceleme yapılmadığı görüldü. GATA'da, elektron mikroskopunun yeni alındığı ve PCR ile birlikte kurulma aşamasında olduğu bilgisine ulaşıldı.

Tüm kurumlarda güncel literatür takibi amacı ile kullanılan veritabanı ya da ücretsiz

kullanım hakkına sahip bir kütüphane üyeliği bulunduğu görüldü.

Bir eğitim hastanesi hariç tüm kurumlarda ek mesai yapıldığı tespit edildi. Bu süre üniversite hastanelerinin %50'si, eğitim hastanelerinin %40'ı ve GATA için 4 saatten fazla idi. Üniversitelerdeki minimum ek mesai saati 2 saat, eğitim hastanelerinde ise 1 saat idi. Bir eğitim hastanesinde ek mesai yapılmadığı belirlendi.

Tablo 4. Eğiticiler açısından, eğiticilerin asistan eğitimindeki sorumlulukları.

Asistanın görev tanımı içinde olanların hepsini asistana öğretebilmek !!!

- Makroskopi ve mikroskopik incelemede temel bilgileri vermek (tanı algoritmalarının, IHK, HK gibi özel tanı yöntemlerinin sistematik şekilde öğretilmesi)
- Asistan eğitiminde asistanın kademine göre yol göstermek
- Deneyim aktarımında teorik ve pratik olarak bilgi aktarımı
- Proje yazma, araştırma yapma, sonuçlarını yazmayı öğretmek
- Etik, ekip çalışması, hekim-hekim, hasta-hekim ilişkilerinde beceri ve tutum rol model olmak, kolaylaştırıcı rol oynamak
- Patoloji uzmanı olmanın bilincini ve sorumluluğunu öğretmek
- Doğru kaynaklardan doğru ve etkili öğrenimi sağlamak için rol göstermek
- Klinik çalışmalara uyumunu sağlamak
- Akademik ve özel hayat sorunlarında danışman olmak (kılavuz olmak)
- Öğrenci dersi gibi asistan dersi vermek
- Asistan dersi vermek ve derslerini aralıklı olarak tekrarlamak
- Metodoloji öğretmek
- Rotasyonlarla, eğitiminin verilemediği konularda eksikliğini giderebilmek
- Meslek ilkeleri ve takım çalışmasını öğretmek
- İsteyen asistana araştırma imkanı tanımak
- Bu branşı sevip sevmeyeceğine karar vermesinde yardımcı olmak
- Bilgisayar ortamının çok faydalı ve kaçınılmaz olduğunun farkında olmasını sağlamak
- Asistanı eğitimi sırasında denetlemek
- Birinci görevlerinin hastaya zarar vermemek olduğunu öğretmek
- Ulaşılabilir olmak
- Analiz ve sentezi öğretmek
- Eğitim sonrası meslek hayatını planlamada yardımcı olmak ve gerçekleştirme aşamasında destek olmak
- Asistan eğitimini planlamak, organize etmek, içeriğini belirlemek ve seviye tespiti yapmak

---

Tablo 5. Ankara ili sınırlarındaki eğitim kurumlarının rotasyon ihtiyacı duydukları konular ve kurumlarda eğitim verilebilecek konular.

İhtiyaç duyulan konular	Eğitim verilebilecek konular
Otopsi	Nefropatoloji
Akciğer patolojisi	Karaciğer patolojisi
Kemik iliği patolojisi	Hematopatoloji
Kemik patolojisi	Dermatopatoloji
Fötal otopsiler	Kemik ve yumuşak doku patolojisi
Jinekopatoloji	Tiroid patolojisi
Nefropatoloji	Transplantasyon patolojisi
Sitoloji	Nöropatoloji
Dermatopatoloji	Gastrointestinal sistem patolojisi
Karaciğer patolojisi	Lenfomalar
Nonneoplastik akciğer hastalıkları	Baş boyun patolojisi
	Sitopatoloji
	Üropatoloji
	GIS patolojisi
	Genel patoloji
	Kas patolojisi
	Oral patoloji
	Meme patolojisi

İki üniversite hariç, diğer kurumlarda hem eğiticiler hem de asistanlar için uygulanan bir yazılı geri bildirim programı olmaması dikkat çekici idi.

Tüm üniversitelerde ve GATA'da, asistan yetki ve sorumluluğunun farkındalığı açısından uygulanmakta olan bir eğitim programı, asistan kişisel eğitim dosyası, asistan karnesi ve asistan eğitimi ile ilgili bir birim olduğu görüldü. Buna

karşın 2 eğitim hastanesinde bu dokümanların herhangi birinin ya da eğitim ile ilgili bir birim olmaması çarpıcı idi. İki eğitim hastanesinde eğitimden sorumlu bir birim olmasına karşın, sadece eğitim programının olduğu ve kişisel eğitim dosyası ile karnelerin düzenlenmediği görüldü. Sadece bir eğitim hastanesinde asistan kişisel eğitim dosyasının kullanıldığı belirlendi.

İlgili kurumlarda çalışan eğiticilere dağıtı-

lan 2. ankete toplam 65 eğitici katıldı.

Eğiticilerin asistanların görev tanımlarına ve kendilerinin eğitimdeki sorumluluklarının ne olduğuna ilişkin sorulara verdikleri cevaplar oldukça farklı idi ve kısaca Tablo 3 ve Tablo 4’de özetlenerek sunuldu.

Eğiticiler tarafından, kendilerinin mikroskopi eğitimine ayırdıkları sürenin yetersiz olduğunu düşünen 13 kişi (% 20), makroskopi eğitimine ayırdığı sürenin yetersiz olduğunu düşünen 38 kişi (%58), yapılandırılmış eğitime ayırdığı sürenin yetersiz olduğunu düşünen 20 kişi (%31) vardı. Bu oranın özellikle makroskopi eğitimi için %58 gibi yüksek bir oran olması dikkat çekici idi.

Bu çalışma kapsamındaki kurumların sadece ikisinde, hem asistanlar hem eğiticiler için yazılı geribildirim uygulanıyor olmasına karşın, geribildirim uygulamasının yapılması gerekliliği konusunda neredeyse tam fikir birliği olduğu görüldü. Asistanlar ve eğiticilerin her ikisi için de geri bildirim uygulaması yapılması gerektiğini düşünenlerin oranları sırasıyla %95.4 ve %93.8 idi.

Ankete katılan 65 eğiticinin % 89’u (58/65 kişi) asistan sınavının bir gereklilik olduğunu düşünüyordu.

Benzer şekilde, bir asistanın uzmanlık eğitimi sırasında araştırma yapması da bir gereklilik olarak %78.5 oranında (51/65 kişi) kabul gördü.

“Kurumunuzda eksik olduğunu düşündüğünüz alan ya da alanlar ile ilgili rotasyona sıca bakıyor musunuz?” sorusunun cevabı %96.9 oranında (63/65 kişi) “evet” oldu. Kurumların ihtiyaç duyduğu rotasyon konuları, aynı kurumların eğitim verebilecekleri rotasyon konuları tablo 5 de sunulmuştur.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu çalışmada, Ankara’da asistan eğitimi veren kurumların, asistan eğitiminde çok önemli olduğunu düşündüğümüz kurumsal alt yapı bilgileri yanı sıra, eğiticilerin asistan eğitimi ko-

nusundaki belli başlı bazı konulardaki fikirlerini sorguladığımız 2 adet anket düzenledik. Genel olarak görüldü ki, kurumların barındırdığı asistan sayıları ile karşılaştırıldığında, temel patoloji eğitiminin önemli bir parçasını oluşturan biyopsi ve sitoloji sayıları yeterlidir. Ancak, özellikle hem erişkin hem fetal otopsiler konusunda, üniversite hastaneleri dışında materyal yetersizliği nedeni ile asistanların rotasyona gönderilmesi istemi mevcuttur. Bu ortak eksiklik dışında kurum bazında materyal yetersizliği olan diğer konular, kemik ve kemik iliği patolojisi, karaciğer, böbrek ve akciğerin nonneoplastik hastalıkları, dermatopatoloji ve sitoloji olarak belirlenmiştir. İlgi çekici olan bir gözlem, otopsiler konusundaki ortak rotasyon ihtiyacının belirlenmesine karşın, bu konuda asistanları rotasyona kabul edebilecek bir kurumun saptanamamış olmasıdır.

Anket sonuçlarından çıkan bir başka çarpıcı gözlem de, eğiticiler tarafından asistanın görev tanımı ile birlikte kendilerinin asistan eğitimindeki sorumluluklarının oldukça geniş kapsamlı yapılmış olmasıdır. Bu durum, kurumlar arası bir eğitim standartının belirlenmemiş olmasından kaynaklanıyor olabilir.

Günümüzde tıp fakültesi öğrencilerinin de eğitiminde uygulanmakta olan yazılı geri bildirimlerin, sadece 2 üniversitemizde uygulanıyor olmasına karşın, hem eğitici hem asistanlar için sırasıyla %93.8 ve %95.4 gibi çok yüksek oranlarda yapılmasının uygun bulunması, bu konudaki eksikliği ortaya koymuştur.

Mikroskopi ve yapılandırılmış eğitimle karşılaştırıldığında, eğiticilerin makroskopi eğitimine ayırdığı süre, ankete katılan 65 eğiticiden 38’i (%58) tarafından yetersiz bulunmuştur. Pek çok kurumda, makroskopik örneklemeyi asistanların yaptığı dikkate alınır ise, tanı kalitesi açısından eğitimciler tarafından bu konuya daha fazla zaman ayrılması gerektiğini söylemek yanlış olmaz.

Sonuç olarak, patolojide asistan eğitiminin bir standardizasyona kavuşmasının patolojide eğitim kalitesini yükselteceğine inanıyoruz.